Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ХАБАРШЫСЫ

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

ВЕСТНИК ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТА

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 4 (2021)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/BFRH7055>

Бас редакторы – главный редактор

Бурдина Е. И.

д.п.н., профессор

Заместитель главного редактора

Абыкенова Д. Б., *PhD доктор*

Ответственный секретарь

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Пфейфер Н. Э.,

д.п.н., профессор

Жуматаева Е.,

д.п.н., профессор

Абибулаева А. Б.

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 14.07.01

<https://doi.org/10.48081/RKRJ9376>***А. М. Байкулова¹, А. К. Аманова², Г. К. Джумажанова³**

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.;

²Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қ.;

³Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті,
Қазақстан Республикасы, Семей қ.

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ БАСҚАРУШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Мақалада болашақ мұғалімдердің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастырудың маңызы қарастырылады. Болашақ мұғалімнің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру мәселесі қазіргі білім беру жүйесінің жаңа әлеуметтік сұраныстарымен байланысты. Білім берудің мақсаты оқу қабілеті сияқты негізгі құзыреттілікті қамтамасыз ететін білім алушылардың жалпы мәдени, жеке және танымдық дамуы болып табылады. Ең алғаш қоғам дамуына қажетті адами сапаларға түркі ғұламалары Ж. Баласағұн, әл-Фараби сынды ұлы ойшылдардың еңбектеріне талданады. Болашақ мұғалімнің басқарушылық құзыреттілігінің негізі «басқару» түсінігіне мән бере отырып, оның негізі ежелгі философтар Конфуций, Платон, Аристотель еңбектерінен бастау алатындығы айтылады. Психологиялық-педагогикалық әдебиеттердегі «басқару», «құзырет», «құзыреттілік», «басқарушылық құзыреттілік» түсініктерінің зерттелу деңгейі қарастырылады. Шетелдік және отандық ғалымдар еңбектерінен қысқаша мәліметтер беріледі. Психологиялық-педагогикалық зерттеулерге жасалған талдау негізінде, мұғалімнің қызметі, оның мәні, басқарушылық болып табылатындығын көрсетеді.

Басқарушылық қызмет мұғалімдерді оқытудың құрамдас бөлігі болып табылатындығы, оның кәсіптік маңызды сапасы, заманауи білім шарттарында мағыналы педагогикалық қызметке дайын екендігі айтылады. Мұғалімнің практикалық қызметінде басқарушылықтың міндеттерін жүзеге асырада студентті жан-жақты дамытатындығына мән беріледі.

Кілтті сөздер: басқару, құзырет, құзыреттілік, басқарушылық құзыреттілік, болашақ мұғалімнің басқарушылық құзыреттілігі.

Кіріспе

Бүгінде білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында білім беру сапасын түбегейлі өзгертуге нақты қадамдар жасалуы, сәт сайын өзгеріп, дамып отыратын қоғам талаптарынан туындап отырғандықтан, еліміздегі білім берудегі түрлі өзгерістер, жаңалықтар, реформалар ұстаздар қауымның жаңаша ойлауына, жаңа идеялар мен тың жүйелермен жұмыс жасауына негіз болып отыр.

Сол себепті қазіргі ақпараттық қоғам мен мәдениет технологиясының ғасырында – адамзаттың дамуының жаңа жүйесі кезеңіне білім беру мен оқытудың жаңа үлгілері сәйкес келуі қажет. Бұл жоғарыда көрсетілгендей, болашақ маманның білімділігі, тәжірибелігі, басқарушылығы сынды сапаларынан көрініс береді. Бұдан шығатын қорытынды, адамдарды қызықтыра білетін, артынан ерте алатын, білімді, кез келген жағдайда жігерлендіре білетін маман бола отырып, өзгерісті – тәжірибеге, жаңалыққа құмар, командада жұмыс істей алатын, ұжымды демеп, жұмыс сапасының табысты болатынын көре білетін, болашақты болжай алатын, сыни қарай білетін, кез келген проблеманы тиімді шешетін білікті маман болуға тиісті демекпіз.

Материалдар мен әдістер

Қазіргі қоғамда болашақ маманнан тек қана тиімділік, әрекетшілдік, түпкі нәтиже ғана емес, оның кәсіби шығармашылығы, оның коммуникативтік сапасы, адамдармен (әріптестерімен, достарымен, білім алушылармен, және т.б.) ынтымақтастық қарым-қатынас орната білуі алдымен бағаланады. Осы тұрғысында Е.Н.Князева: «... бүгінде тұлғаның әмбебаптығы, оның жадында ұсталынатын мәліметтер көлемі мен алқабындағы иелік етіп отырған түрлі салалардан меңгерген білімде емес, ал сол ақпаратты бағдарлаудың жалпы жүйесін меңгеруде, тұлғалық сүзгілерді құру – нақты құнды ақпаратты іріктеу тәсілдерін меңгеруде, сондай-ақ тұлғалық іскерліктерді үнемі толықтыруда. Ең бастысы «білу» емес, керісінше қалай табуды білу, талап етілетін білімді қалай тез табу, ең бастысы білімді табуға апарар жол мен шешімін іздеу» деп өз ойын білдіреді [1].

Бұл болашақта шығармашылық әлеуетін іске асыруға дайын, кәсіби іс-әрекетте: қабілетті, икемді, мақсатына жете білетін, стандартты емес мәселелерді шешуге даяр маман даярлау қажеттігін көрсетеді.

Ал болашақ мұғалімнің басқарушылық құзыреттілігінің негізі «басқару» түсінігінен туындайды. Сондықтан «басқару», «құзырет», «құзыреттілік»,

«басқарушылық құзыреттілік» түсініктерінің психологиялық-педагогикалық әдебиеттердегі зерттелу деңгейін қарастырамыз.

Ең алғаш басқару ұғымы көне қытай ойшылы Конфуцийден бастап, ежелгі грек философтары Платон мен Аристотельдің еңбектерінен көрініс тапқаны белгілі. Оған, Конфуцийдің өз еңбектерінде «ізгілікті басқаруға» ерекше мән берсе, Платон мемлекетте әрбір қоғам мүшесінің мүддесін бірінші орынға шығарады, әйелдер мен еркектер құқықтарын тең дәрежеде қарастырып, бала тәрбиесін мемлекетке жүктейді. Аристотель болса, мемлекетті белгілі бір қоғамдық тұрғылықты орын ретінде қарастыра отырып, Платонның идеалды мемлекетін сынап, отбасы құндылығына мән береді. Екінші ұстаз әл-Фараби болса, идеалды мемлекет болу үшін алдымен, басқару рөлі мен тұлға бойындағы адамгершілік құндылықтарына баса мән берген.

Сондай-ақ, ең алғаш қоғам дамуына қажетті адами сапаларға түркі ғұламалары: Әл-Фараби (әділдік, шынайылық, байқампаздық), Ж. Баласағұн (көрегендік, жомарттық, адалдық), Ибн-Сина (шыншылдық, алғырлық) және т.б. өз еңбектерінде арқау еткен [2]. Бұл сапалар көріп отырғанымыздай қазіргі таңда да өз өзектілігін жоғалтпады деп айта аламыз. Себебі қазіргі жоғары мектеп жаңа материалды түсіндіріп, өз жұмыстарын ұйымдастыруға мүмкіндік беретін мұғалімдерге ғана емес, сондай-ақ білім алушылардың білімі мен танымдық белсенділігін басқара алатын мамандарды қажет етеді.

Демек «басқару» ұғымының ауқымы кең, ол іс-әрекеттің кез келген түрлері мен салаларында қолданылады. Адамдарға мақсатты әсер етіп, олардың бірлескен қызметін белсендіретін қызмет түрі – басқару. Ол тұлғаның (педагог, тәрбиеленуші) шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі танытуға бағытталған: ұйымдастырушылық, жобалаушы, болжаушы, үйлестіруші және бақылау функцияларында көрінеді.

Осы тұрғысында В. И. Кочетков басқарудың бірінші және екінші деңгейлерінің мақсатын анықтап берді. Басқарудың бірінші деңгейінің мақсаты – алдымен шығармашылық әлеуетін дамытудан, сондай-ақ өзін-өзі дамыту арқылы білім беру мекемелері мамандарының өнімділігін қамтамасыз етуден тұрады. Ал басқарудың екінші деңгейінің мақсаты – әрбір тұлғаның шығармашылық мүмкіндіктері мен қабілеттерін толықтай ашып, дамыту арқылы оқыту процесін тиімді басқаруды жүзеге асыруға негіздеген [3, б. 28]. Демек, басшылық ету дегеніміз, басқару шешімдерін өзірлеп, қабылдап, енгізу процесі. Ал басқару жекелікке, топтыққа, ұжымдыққа бағыттала отырып, жеке тұлғаның қажеттіліктеріне (құндылықтары, көзқарастары, қарым-қатынастары) әсер етіп, кәсіби іс-әрекеттің тиімділігін арттыратын адамның іс-әрекетін оңтайландыруға бағытталған кәсіби қызмет түрі деп айтуымызға болады.

Ал «құзыреттілік» термині ХХ-ғасырдың 70-інші жылдарынан бастап Еуропа мен АҚШ-та оқытуды жекешелендіруге байланысты қолданылысқа еніп, педагогикаға ХХ ғасырдың соңына қарай толықтай енді. Аталмыш терминде педагогика саласында зерттеушілер Н. Хомский, Р. Уайт, Н. В. Кузьмина, А. К. Маркова, Г. Э. Белицкая, Л. И. Берестова, т.б. еңбектерінде кеңінен қарастырылды.

Н. Хомский «құзыреттілік» білімнің жоғарғы деңгейі деп түсіндірді [4]. А. К. Маркова құзыреттілік идеясы өзіндік жас ерекшелік қарым-қатынастағы қырынан қарастырды.

Қазіргі кезде педагогикалық әдебиеттерде «құзырет» пен «құзыреттілік» терминдері жиі қолданылады. Э. Р. Саитбаева аталмыш ұғымдар туралы еңбектерді саралай келе, оның 3-тен 37-ге дейін бөліп көрсетілгендігін айтады [5]. Н. Э. Онищенконың зерттеулерінде де «құзыреттілік» ұғымы – жеке психологиялық қасиет ретінде түсіндіріліп, коммуникативтік, тәртіптілік, өзін-өзі дамыту сапалары жан жақты қарастырылады [6].

Отандық әдебиеттерде «құзыреттілік» ұғымын қызмет түрімен байланыстыра отырып, белгілі бір саладағы білім-біліктер тұрғысынан түсіндіріледі. Ал «құзырет» ұғымы тұлғаның, ұйымның құқықтарын білдіреді.

Сонымен қатар, шетелдік заманауи сөздікте «құзыретті» ұғымы – тұлға меңгерген білімі, тәжірибесі бар саласы ретінде беріледі. Соған қоса «competence» сөзі француз, латын, ағылшын тілдерінде аударғанда – талап ету, сәйкес болу, жарамды болу сәйкес келетін, қабілетті деп аударылады.

Ал отандық ғалымдар еңбектерінен қысқаша мәліметтер бере кететін болсақ, Б. Т. Кенжебеков осы түсініктің мәнін, тұлғаның теориялық білімі мен тәжірибелік білігін туындаған мәселелерді шешу барысында қолдана алу даярлығы, қабілеттілігі деп түсіндіреді. Ш. Т. Таубаева, А. К. Мынбаева, З. М. Садвакасовалар «құзыретті» – мақсат, ал «құзыреттілікті» – нәтиже ретінде қарастырады.

К. С. Құдайбергенова «құзыреттілікті» педагогиканың категориясы тұрғысынан жан-жақты зерделеп ол, мұғалімнің құзыреті – кез келген туындаған сұрақтарға нақты жауап беріп, шешім шығаруы деп, сонымен бірге өз қызметінде өзін жан-жақты (білгенін, түсінгенін, меңгергенін, қабілетін) ұсына алуы деп өз пікірін ұсынады [7].

Нәтижелелер мен талқылаулар

Сондықтан да психологиялық-педагогикалық зерттеулерге жасалған талдау, мұғалімнің қызметі, оның мәні, басқарушылық болып табылатындығын көрсетті. Басқарушылық қызмет мұғалімдерді оқытудың құрамдас бөлігі болып табылады, оның кәсіптік маңызды сапасы, заманауи білім шарттарында мағыналы педагогикалық қызметке дайын екендігін,

қабылданған шешімдердің ғылыми негізделген қабілетін және рефлексияны білу болып табылады. Практикалық қызметінде мұғалім басқарушылықтың міндеттерін жүзеге асырада студентті дамытады; оның міндеті – студенттің дамуының мәнін, дамудың көздері мен механизмдерін, даму үдерісін басқару мүмкіндігін зерттеу.

Сонымен қатар, бірқатар зерттеулерде, басқарушылық құзыреттілік оқыту мен өзін-өзі білімдендіру үрдісінде қалыптасқан басқарушылық құзыреттер жиынтығы деп анықталады.

Ал Д. К. Садирбекова, кәсіби құзыреттіліктің құрамдас бөлігі – басқарушылық құзыреттілік деп өз анықтамасын беріп, оны басқару шешімдерін қабылдауды қамтамасыз ететін тұлғалық сапалардың (білім, білік, дағдылардың) кіріктірілген жиынтығы деп нақты анықтама береді [8].

Демек, басқарудың ең жоғарғы деңгейі алдымен өзін-өзі ұйымдастыру. Білім беру астарында бұл тұлғаның өздігінен білім алуы, өзін-өзі дамытуы және өзін-өзі басқара алуы. Енді осы түсініктерге қысқаша мәлімет бере кетейік.

Жеке тұлғаның әрекеті, қабілеті, мақсаттылығы, белсенділігі, мотивтері, өз әрекетін тиімді жоспарлай білуі, шешім шығара алуы, жауапкершілігі, өзіне сыни қарауы – *өзін-өзі ұйымдастыру* деп аталады.

Ал жеке тұлғаның мақсатқа бағытталған өмірдің қандай да бір саласында (танымдық іс-әрекетінде, ғылымда, мәдениетте саяси және т.б.) жүйелі түрде білімге қол жеткізуі – *өздігінен білім алу* болып табылады.

Жеке тұлғаның мақсатты, саналы, өзі бақылайтын жеке тұлғаны анықтау үрдісі – *өзін-өзі дамыту* деп саналады.

Өзін-өзі басқару – жеке тұлғаның өзін-өзі ұйымдастыруға, өзін-өзі реттеуге және қоғамдық қатынастарға қатысушылардың бастамаларына негізделген әлеуметтік басқару түрі.

Сол себепті білім берудегі ең негізгі мәселе, ол қалай басқару, өзін-өзі басқаруды қолдауды дамыту, адамға дамудың қолайлы жолын табуға итермелеу деп санаймыз.

Ал «басқарушылық құзыреттілік» ұғымы әмбебап оқу әрекеттерінің, яғни білім, білік, дағды қалыптасуымен ғана сипатталмайды, білім алушы тұлғаның даму деңгейін көрсетеді, оның оқу білігін, яғни жаңа әлеуметтік тәжірибені белсенді және саналы түрде игерудегі өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі жетілдіру қабілеті.

Сондықтан да, болашақ мұғалімдердің кәсіби қызметінде сыни тұрғыдан талданған ақпараттар негізінде дұрыс шешім қабылдау, туындаған түрлі мәселелерді, міндеттерді өз бетінше шеше білуі, мақсат қоя алуы және қажетті ақпараттарды пайдалана білуі басқарушылық құзыреттілігінен

көрініс береді. Сол себепті, басқарушылық құзыреттілік дегеніміз – кез келген істе ізденімпаздық танытып, жауапкершілікпен әрекет етуге бағытталған тұлға еңбегінің нәтижесінде байқалатын, белгілі бір еңбек функциясын қабілеттілікпен, біліктілікпен басқаруға, тиімді нәтижеге қол жеткізуіне мүмкіндік беретін қалыптасқан ерекше қасиет.

Дейтұрғанмен Э. Ф. Зеер мен А. К. Маркованың көзқарастарында, мұғалімнің басқару құзыреттілігін айқындаудың жеке құрамдас бөлігі жан-жақты қарастырылады. Аталмыш ғалымдар басқарушылық құзыреттерді тұлғалық құзыреттілікті: өзін-өзі көрсету әдісі мен өзін-өзі дамыту, адамның кәсіби деформацияларына қарсы тұру құралдары және жеке құзыреттілік: өзін-өзі реттеу, кәсіби даралықты дамыту, өзін-өзі қорғау қабілеті деген түрлерге бөліп көрсетеді [9, б. 83; 77].

Ал Д. И. Иванов маманның және басқарушының құзыреттілігін, құзыреті бар тұлғаның сипаттамасын қоса алғандағы адамның мінездемесі ретінде қарастырып, құзыреттілікті сипаттайтын құзыреттерді былайша бөледі:

1-ден, жағдайға қарай өз бетінше және топта әрекет етуге, ерекше жағдайларда нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді;

2-ден, әртүрлі пәндер аумағында ортақ болып келетін арнайы немесе пәндік зерттеу әдістерін меңгеру, өз жұмысының нәтижелерін негізді және логикалық түрде ұсыну мүмкіндігі;

3-ден, ортақ мақсатқа қол жеткізу үшін адамдардың ұжымдық күш-жігерін ұйымдастыруға мүмкіндік беру;

4-ден, қоғамда өзін-өзі қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін жеке құзыреттіліктер [10].

Қорытынды

Жалпы жоғарыда айтылғандарды түйіндей келе, мұғалімнің басқарушылық іс-әрекетіндегі маңызды көріністердің бірі – бақылау, ол білім алушылардың білімін, дағдысын және әдеттерін анықтаудан, бағалаудан тұрады. Демек, маманның басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыруда алдымен өзінің болашақ кәсіби қызметінде педагогикалық міндеттерді дұрыс әрі тиімді шеше білетін, басқарудың қажетті деңгейіне ие, мектептегі тәрбие мен білім беруде әр баланың жас ерекшелігіне сай даму процесін толықтай жоспарлап, ұйымдастыруды, бақылауды жүргізе білетін маманды жан-жақты даярлау қажет. Сол себепті нәтижелі басқару үшін болашақ мұғалімде алдымен басқарушылық құзыреттілік қалыптастырылуы керек деп өз ойымызды тұжырымдаймыз.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 **Князева, Е. Н., Князева, Е. Н.** Самоорганизация как путь к самому себе [Текст] // Материалы международной междисциплинарной научной конференции «Третьи Курдюмовские чтения : Синергетика в естественных науках». –Тверь, 2007. – С. 177–185.

2 **Әбдіғапбарова, Ұ. М., Байкулова, А. М.** Түркі ғұламалары еңбектеріндегі харизматикалық лидердің сипаты [Текст] // Абай атындағы ҚазҰПУ хабаршысы. Педагогика ғылымдары сериясы. – №2 (46). – Алматы, 2015. – Б. 222–226.

3 **Кочетков, В. И.** Педагогический менеджмент как основа реализации иного уровня образования в профессиональном лицее : дис. ... канд. пед. наук. [Текст]. – СПб., 2002. – 234 с.

4 **Chomsky, N.** Language and thinking. [Text] – М. : MSU publishing house, 1972. – P. 122.

5 **Саитбаева, Э. Р.** Самоопределение педагогов – профессионалов в системе дополнительного педагогического образования. [Текст] – М., 2006. – № 2. – С. 49–71.

6 **Онищенко, Н. Э.** Педагогические условия повышения профессиональной компетентности педагогов профильных гуманитарных классов [Текст] // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. Аспирантские тетради : Научный журнал. – СПб., 2007. – №16 (40). – С. 477–180.

7 **Құдайбергенова, К. С.** Құзырлылықтың педагогикалық категория ретінде дамуының теориялық-әдіснамалық негіздері : пед. ғыл. док. ... дисс. [Текст] – Алматы, 2010. – 336 б.

8 **Садирбекова, Д. К.** Болашақ педагогтардың басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру : филос. док. ғыл. ... дисс., [Текст] – Алматы, 2018. – 151 б.

9 **Маркова, А. К.** Психологический анализ профессиональной компетентности учителя [Текст] // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 82–88.

10 **Иванов, Д. А.** Экспертиза в образовании : учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений [Текст] – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 336 с.

REFERENCES

1 **Kniazeva, E. N., Kniazeva, E. N.** Samoorganizasiia kak put k samomu sebe [Self-organization as a way to yourself] [Text]. In Materialy mejdunarodnoi

mejdissiplinarnoi nauchnoi konferensii «Treti Kurdmovskie chteniia: Sinergetika v estestvennyh naukah». – Tver, 2007. – P. 177–185.

2 **Äbdıǵapbarova, Ū. M., Baikulova, A. M.** Türkı ğūlamalary eñbekterindegi harizmatikalyq liderdiñ sıpaty [The character of a charismatic leader in the works of Turkic scholars] [Text]. In Abai atyndaǵy QazŪPU habarşysy. Pedagogika ğylymdary seriiasy. – №2 (46). – Almaty, 2015. – P. 222–226.

3 **Kochetkov, V. Ī.** Pedagogicheskii menedjment kak osnova realizatsii inogo urovnia obrazovaniia v professionalnom lisee : dis. ... kand. ped. nauk. [Pedagogical management as a basis for the implementation of a different level of education in a professional lyceum] [Text]. – St. Petersburg, 2002. – 234 p.

4 **Chomsky, N.** Language and thinking [Language and thinking] [Text]. – M. : MSU publishing house, 1972. – P. 122.

5 **Saitbaeva, E. R.** Samoopredelenie pedagogov-professionalov v sisteme dopolnitelnogo pedagogicheskogo obrazovaniia. [Self-determination of professional teachers in the system of additional pedagogical education] [Text]. – Moscow, 2006. – № 2. – P. 49–71.

6 **Onienko, N. E.** Pedagogicheskie usloviia povyšeniia professionalnoi kompetentnosti pedagogov profilnyh humanitarnykh klassov [Pedagogical conditions for improving the professional competence of teachers of specialized humanities classes] [Text]. In Īzvestiia Rossiiskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. Ī. Gersena. Aspirantskie tetradi: Nauchnyi jurnal. – St. Petersburg, 2007. – №16 (40). – P. 477–180.

7 **Qūdaibergenova, K. S.** Qūzyrlylyqtıñ pedagogikalyq kategoriia retinde damuynıñ teoriialyq-ädisnamalyq negizderi : ped. ğyl. dok. ... diss. [Theoretical and methodological foundations of the development of competence as a pedagogical category] [Text]. – Almaty, 2010. – 336 p.

8 **Sadirkbekova, D. K.** Bolaşaq pedagogtardıñ basqaruşylyq qūzyrettiliǵın qalyptastyru: filos.dok.ġyl...diss., [Formation of managerial competencies of future teachers] [Text]. – Almaty, 2018. – 151 p.

9 **Markova, A. K.** Psihologicheskii analiz professionalnoi kompetentnosti uchitelia [Psychological analysis of a teacher's professional competence] [Text]. In Sovetskaia pedagogika. – 1990. – № 8. – P. 82–88.

10 **Īvanov, D. A.** Ekspertiza v obrazovanii : ucheb. posobie dlia stud. vyss̑ih ucheb. zavedenii. [Expertise in education : studies. manual for students. higher studies. establishments] [Text]. – Moscow : Īzdatelskii sentr «Akademiiia», 2008. – 336 p.

Материал 10.12.21 баспаға түсті.

*А. М. Байкулова¹, А. К. Аманова², Г. К. Джумажанова³

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Республика Казахстан, г. Алматы;

²Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилева, Республика Казахстан, г. Нур-Султан;

³Университет имени Шакарима города Семей, Республика Казахстан, г. Семей.

Материал поступил в редакцию 10.12.21.

ФОРМИРОВАНИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

В статье рассказывается о значении формирования управленческой компетентности будущих учителей. Проблема формирования управленческих компетенций учителя потенциально связана с новыми социальными запросами системы образования. Целью образования становится общекультурное, личностное и познавательное развитие учащихся, обеспечивающее такую ключевую компетенцию, как умение учиться. Впервые анализируются человеческие качества, необходимые для развития общества, труды таких великих мыслителей, как тюркские ученые Ж. Баласагуни, аль-Фараби. В основе управленческой компетентности будущего учителя, придавая значение понятию «управление», подчеркивается, что его основу берут работы древних философов Конфуция, Платона, Аристотеля. Рассматривается уровень изученности понятий «управление», «компетенция», «компетентность», «управленческая компетентность» в психолого-педагогической литературе. Приводятся краткие сведения из трудов зарубежных и отечественных ученых. На основе проведенного анализа психолого-педагогических исследований видно, что деятельность учителя, ее сущность, является управленческой.

Отмечается, что управленческая деятельность является составной частью обучения учителей, ее профессионально значимое качество, готовность к осмысленной педагогической деятельности в условиях современного образования. В практической деятельности учителя уделяется внимание всестороннему развитию ученика при реализации задач управленческой деятельности.

Ключевые слова: управление, компетенция, компетентность, управленческая компетентность, управленческая компетентность будущего педагога.

*A. M. Baikulova¹, A. K. Amanova², G. K. Jumazhanova³

¹Abai Kazakh National Pedagogical University,
Republic of Kazakhstan, Almaty;

²L. N. Gumilyov Eurasian National University,
Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan;

³Shakarim University of Semey,
Republic of Kazakhstan, Semey

FORMATION OF MANAGERIAL COMPETENCIES OF FUTURE TEACHERS

The article discusses the importance of forming managerial competencies of future teachers. The problem of the formation of managerial competencies of teachers is potentially related to the new social demands of the education system. The goal of education is the general cultural, personal and cognitive development of students, providing such a key competence as the ability to learn. First of all, the human qualities necessary for the development of society are analyzed in the works of such great thinkers as Turkic scholars Zh. Balasagun, Al-Farabi. Giving importance to the concept of «management», it is noted that the basis of the future teacher's managerial competence goes back to the works of ancient philosophers Confucius, Plato, and Aristotle. The level of study of the concepts «management», «competency», «competence», «managerial competence» in the psychological and pedagogical literature is considered. Brief information is given from the works of foreign and domestic scientists. Based on the analysis of psychological and pedagogical research, it is shown that the activity of the teacher, its essence, is managerial.

It is noted that managerial activity is an integral part of teacher training, its professionally significant quality, readiness for meaningful pedagogical activity in the conditions of modern education. In the practical activity of the teacher, importance is attached to the comprehensive development of the student in the implementation of managerial tasks.

Keywords: management, competency, competence, managerial competence, managerial competence of a future teacher.

Теруге 10.12.2021 ж. жіберілді. Басуға 29.12.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

5,63 Mb RAM

Шартты баспа табағы 33,3.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректоры: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3855

Сдано в набор 10.12.2021 г. Подписано в печать 29.12.2021 г.

Электронное издание

5,63 Mb RAM

Усл.п.л. 33,3. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3855

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

pedagogic-vestnik.tou.edu.kz